

DOI: 10.26565/2075-1893-2024-39-05
УДК 373.05.016:91

Світлана Решетченко*

к. геогр. наук, доцент кафедри фізичної географії та картографії; e-mail: s.reshtchenko@karazin.ua;
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0744-4272>

Людмила Яковлева *

магістр кафедри фізична географія та картографії;
e-mail: klementevalyda@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-4432-2718>

*Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

Моделювання освітньої діяльності на уроках географії за умов «Нової української школи»

Навчальний заклад у двадцять першому столітті має адаптуватися до вимог сучасності, забезпечуючи молодь необхідною, конкурентоспроможною та якісною освітою.

Його характер повинен бути інноваційним, оскільки здобувачі освіти мають використовувати отримані знання в практичній діяльності, в новому інформаційному суспільстві. У зв'язку з цим потрібно переглянути роль вчителя та методику проведення уроків, звернути увагу на їхню змістовність та технології навчання. Партнерська педагогічна діяльність вимагає нових підходів до освітнього середовища.

Метою статті є особливості освітньої діяльності на уроках географії під час реалізації положень «Нової української школи».

Основний матеріал. Аналіз літературних джерел підтверджує, що існують різні підходи до визначення термінів моделювання та педагогічне моделювання під час освітньої діяльності. Використання технології моделювання в освітньому процесі перетворює його на творчий, спрямований на розвиток індивідуальних здібностей та творчого мислення кожного учня. Це включає в себе використання навчальних програм інноваційного характеру, дотримання особистісного підходу до учнів під час навчальної діяльності. Особливо актуальним для учнів середньої школи є використання ігрових технологій під час навчального процесу на уроках географії. Підсумовуючи, можна зазначити, що застосування різних типів дидактичних ігор на уроках географії сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу учнями порівняно з традиційним вивченням. Це дозволяє їм взаємодіяти на творчо-пошуковому рівні, застосовувати отримані знання у нових ситуаціях та закріплювати їх через практичну діяльність, що сприяє збільшенню інтересу до навчального процесу.

Висновки. Проведене дослідження свідчить, що сучасні підходи української школи націлені на створення гнучкої навчальної діяльності, де відбудуться зміни в змісті та технологіях навчання за рахунок сучасних науково-технічних досягнень. Нові підходи, інструменти навчання допомагають створити особистісно-орієнтоване середовище загальноосвітнього закладу, де освітня діяльність реалізується відповідно до вікових та розумових здібностей дитини. Використання ігрових технологій та проектної діяльності займає особливе місце серед навчальної діяльності, її аналізі та корекції як з боку діяльності вчителя, так і учнів.

Ключові слова: освітня діяльність, партнерство, педагогічне моделювання, географія, Нова українська школа.

Як цитувати: Решетченко С., Яковлева Л. Моделювання освітньої діяльності на уроках географії за умов «Нової української школи». *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*. 2024. Вип. 39. С. 53-57. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2024-39-05>

In cites: Reshetchenko, S., Yakovleva, L. (2024) Modeling educational activities in geography lessons the conditions of the «New ukrainian school». *The problems of continuous geographical education and cartography*, (39), 53-57. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2024-39-05> (in Ukrainian)

Вступ. Сучасний загальноосвітній заклад перетворюється і стає новим простором для навчання, що базується на принципах партнерської педагогіки. Згідно з цими принципами, учні та вчителі разом працюють над спільними цілями та прагненнями, виступаючи як рівноправні учасники навчального процесу і беручи на себе відповідальність за його результати [4]. У педагогіці метод моделювання освітньої діяльності відіграє суттєвої значущості, збільшується кількість досліджень, спрямованих на вдосконалення моделювання освітньої системи. Створення моделі навчального заняття отримує широке визнання як у практичних, так і у теоретичних аспектах педагогіки, що підтверджується результатами досліджень [2, 4-8, 10-12].

Дослідження показує, що моделювання є ключовою складовою пізнання, що формує теоретичні та експериментальні методи наукового дослідження. Воно визначається як процес створення штучної ситуації, яка базується на аналогічних зв'язках, що і у реальних умовах. Отже, моделювання – це створення та застосування моделі, що передбачає досліджування об'єкта та його основних особливостей.

На початку моделювання необхідне наукове обґрунтування майбутньої моделі, яка містить визначені вимоги, структуру досліджуваного освітнього процесу. Метою її створення є покращення, підвищення ефективності навчання, що задіє психолого-вікові особливості учнівських груп.

Використання сучасних навчальних інструментів дозволяє створити нестандартні навчальні елементи, які допомагають поєднати різні види діяльності впродовж уроку та розвивати творчий потенціал учнів.

Метою дослідження є особливості освітньої діяльності на уроках географії в умовах «Нової української школи».

Вихідні передумови. Концепція «Нова українська школа» [4] встановлює основні цілі розвитку особистості та її виховання, що сприяє всебічному і гармонійному розвитку, спрямована на самоосвіту та здатність використовувати інноваційні технології.

Суспільство висловлює потребу в активних, творчих та цілеспрямованих вчителях, які розуміють необхідність швидкого створення освітнього середовища, де кожен учень може самостійно визначати свої інтереси, реалізовувати творчі здібності за допомогою різноманітних засобів та методів під час своєї діяльності.

Шкільна освітня діяльність стає осередком розвитку особистості учнів і кваліфікації вчителів. Це впливає на можливості застосування інноваційних розробок під час навчання, створення новітніх навчальних комплексів [1].

Головною метою нового підходу до викладання є формування середовища, в якому діти не лише отримують знання, але й навчаються їх застосовувати в щоденному житті: розвивають критичне

мислення, проводять власні експерименти, вільно висловлюють свої думки. Заклади освіти мають стати привабливими для здобувачів, формувати толерантність та відповідальність свого навчання, майбутньої діяльності та обов'язків. Важливою складовою є партнерська діяльність, що акцентує увагу на учні, співпраці між вчителями, батьками та шкільною спільнотою. Дитина є унікальною особистістю, обдарованою природними індивідуальними здібностями та творчим потенціалом.

Виклад основного матеріалу. Створення сучасного навчального середовища можна досягти шляхом використання моделювання освітньої діяльності, що спрямоване на виявлення та розвиток потенціалу кожного учня та реалізацію педагогіки партнерства.

Так, на прикладі уроків географії учні здобувають нові знання про Землю, які формують їх світогляд, формують принципи дбайливого ставлення до природи, любов до рідного краю, а також розвивають нові вміння і навички для розвитку в сучасному середовищі.

Отже, під час створення освітньої діяльності важливо визначити об'єкт та предмет дослідження, учасників навчальної діяльності, її зміст (у тому числі форми, методи та засоби), контроль за навчальною діяльністю та процедуру оцінювання.

Отже, об'єктом моделювання під час навчання є процес організації діяльності учнів, в той час як предметом є педагогічні інструменти впливу на формування творчої особистості за допомогою створення оптимальних умов для засвоєння знань як предметного, так загальнокультурного рівня.

Освітня діяльність під час викладання географічних знань сприяє інтеграції навчання здобувачів освіти з майбутньою практичною діяльністю та складається з представлених складових:

- цілі та мотивації,
- теоретичні та методологічні складові,
- змістовні та технологічні складові,
- аналітичний та рефлексивний етап,
- оцінювальний етап.

Підготовка вчителів високої кваліфікації та конкурентоспроможності, які активно діють у професійній сфері, мають здатність самостійно створювати власні стратегії, приймати обґрунтовані рішення забезпечить новий рівень навчання в закладах освіти.

Знання активно засвоюється лише через власну активність суб'єкта. Тому під час організації навчального процесу важливо планувати діяльність, яка допоможе учням застосовувати знання у практичних ситуаціях, розширювати особистий досвід та досягати поставлених цілей. Це можна досягти через використання проектних та ігрових методів [5].

Розвиток індивідуальних здібностей, творчого мислення кожного здобувача освіти є запорукою новітньої освітньої діяльності, що досягається че-

рез використання інноваційних технологій, програм, їх вподобань та особистісних можливостей, що можна ефективно здійснити через застосування ігрових технологій.

Використання цих технологій дозволяє учням взаємодіяти на творчому рівні. Інтерес до віртуального світу гри перетворює звичайну навчальну діяльність, де переважають запам'ятовування і відтворення знань, на активну співпрацю вчителя з учнями, що сповнена емоціями. Емоційний фон у грі розвиває та збуджує психічні процеси дитини [13-14].

Гра дозволяє використовувати нові знання в практичних ситуаціях, а навчальний матеріал, який учні аналізують, закріплюється через ігрову та проектну діяльність, що забезпечує різноманітність та підвищує інтерес до навчання. Ігрові форми у навчанні особливо актуальні через значне перевантаження обсягом інформації здобувача освіти.

Завдання дослідницького характеру сприяють розвитку критичного мислення. Одним із доступних інноваційних технологій під час викладання географії є метод проектів [15, 16], що сприяє реалізації великої кількості задумів та ідей, поєднуючи роботу з творчим пошуком, використанням комп'ютерних технологій та творчих проектів.

У рамках проектної діяльності учні набувають навичок планування власних дій, виконання пошуку проблем, аналізу шляхів їх вирішення, систематизації матеріалу, аргументації, розвитку практичних умінь та комунікативних навичок, а також вміння презентувати свою роботу перед аудиторією для оцінки та обговорення.

Проектна технологія відноситься до інноваційних методик навчання через формування предметних компетентностей учнів. «Метод проектів» (від лат. «projectus») означає «кинутий уперед», що є по-

мітним. Це будь-яке планування, ідея, що характеризується метою та визначеними кроками реалізації.

Основна відмінність проектів від решти інноваційних методик полягає в тому, що кожен проект виконується лише один раз, і є унікальним.

За допомогою технології проектів учитель має можливість застосовувати різноманітні інтерактивні вправи на уроках, координуючи навчальну діяльність.

Учні отримують знання шляхом порівняння та аналізу, вони мають можливість оцінювати соціальні та культурні явища, спостерігати і робити власні висновки. Робота над проектами відбувається поступово внаслідок взаємодії вчителя і учнів.

За недоліки проектної діяльності можна вважати необхідність реалізації через мультимедійні засоби, тривалий підготовчий етап, а також матеріальні витрати. Здобувачі освіти можуть відволікатися від вивчення інших предметів, обмеженість у контролі над деякими етапами виконання, фокусування лише на окремих аспектах теми, а також не завжди об'єктивне оцінювання. Бажають виконувати проекти, як правило, найсильніші учні, що може призвести до перевантаження вчителя.

Висновки. Проведене дослідження свідчить про те, що проектні та ігрові технології впливають на оновлення змісту навчання та ґрунтуються на активній творчій взаємодії між учнями та вчителем. Вони об'єднують навчальну та пошукову діяльність, наукове дослідження та майбутню траєкторію розвитку учасників. Представлені технології навчальної діяльності відтворюють принципи контекстного навчання через інтеграцію міжпредметних знань, навичок з урахуванням соціальних, міжособистісних особливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бубир, Н., Прасул, Ю. (2022). Дистанційні освітні технології при викладанні курсу географії материків і океанів у закладах загальної середньої освіти / Н. Бубир, Ю. Прасул // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії, 2022. (36). - С. 24-33. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2022-36-03>
2. Єжова О.В. Класифікація моделей в педагогічних дослідженнях / О.В. Єжова // Наукові записки. Випуск 5. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 2. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. - С. 202-206.
3. Кравцова І. (2021). Географія в контексті Нової української школи / І. Кравцова // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії, 2021. (33). - С. 24-29. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2021-33-03>
4. Концепції «Нова українська школа» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.
5. Корнєєв В. П. Технології в навчанні географії: Навч. посіб. / В. П. Корнєєв. Харків: Основа, 2004. - 111 с.
6. Лаппо В. В. Основи педагогічних досліджень: навч. - метод. посіб. Івано-Франківськ: НАІР, 2016. 284 с. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/2250.pdf>.
7. Мельник А. Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках географії та географічного краєзнавства шляхом використання проектних технологій [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://antoninamelnik.kr.sch.in.ua/>.
8. Методика викладання географії в школі: навч. посіб. / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко, П.О. Масляк, О.Я. Скуратович. - Київ: Стаферд-2, 2000. - 320 с.
9. Міністерство освіти і науки України. НУШ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/>.
10. Модель організації навчального процесу у школі вивчення географії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/uploads/files/197336/254456/274332.html/images/254456%2027.png>.
11. Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченка. Київ: Педагогічна думка, 2001. - 323 с.
12. Піроженко Т.О., Ладивір С.О., Карасьова К.В. Сучасні діти – відображення цінностей дорослого світу: методичні рекомендації. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. - 120 с.
13. Подорож морями і океанами географія 6 клас Робота з картою [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://learningapps.org/watch?v=p4yn4pbg517>.

14. Решетченко С., Скубарева Т. (2021). Інтерактивні методи навчання як засіб успішної навчальної діяльності учнів / С. Решетченко, Т. Скубарева // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії, 2021. (33). - С. 62-68. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2021-33-07>.

15. Свір Н.В. Науково-педагогічний проєкт «Інтелект України»: особливості викладання географії у 9 класі / Н.В. Свір // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії, 2020. (32). - С. 64-71. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2020-32-07>.

16. Шинкаренко Г., Жемеров О. Методика викладання географії у профільних 10-х класах / Г. Шинкаренко, О. Жемеров // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії, 2021. (34). - С. 59-65. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2021-34-08>.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2024

Стаття рекомендована до друку 24.05.2024

Reshetchenko Svitlana Ivanivna – Candidate of Sciences (Geography), Associate Professor of the Department of Physical Geography and Cartography. The Faculty of Geology, Geography, Recreation and Tourism. V.N. Karazin Kharkiv National University. e-mail: s.resetchenko@karazin.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0744-4272>

Yakovleva Liudmyla Mykolaivna – Magister of Geography. The Department of Physical Geography and Cartography. The Faculty of Geology, Geography, Recreation and Tourism. V.N. Karazin Kharkiv National University. e-mail: klementevalyda@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-4432-2718>

MODELING OF EDUCATIONAL ACTIVITIES IN GEOGRAPHY LESSONS IN CONDITIONS OF «NEW UKRAINIAN SCHOOL»

The educational institution of the 21st century must be prepared to meet the challenges of modernity and provide the rising generation with quality, relevant, competitive, and accessible education. Its character becomes innovative, as the youth must be prepared for a new life in the information society.

In this context, there is a need to reconsider the role of the educator and the system of effective lessons, paying attention to their structure, forms, and conduct technologies. Pedagogy of partnership requires a new educational environment. The aim of the article is to investigate the peculiarities of pedagogical modeling in geography lessons under the conditions of implementing the “New Ukrainian School” concept.

Main material. Analysis of literary sources indicates the existence of various approaches in defining the concepts of modeling, including pedagogical modeling in the educational environment. The designed educational process, based on pedagogical modeling technology, transforms the educational process into a creative one, aimed at developing individual abilities and creative thinking of each student, utilizing various innovative educational programs, and adhering to the principle of a personalized approach to children. Gaming technologies during geography lessons are particularly relevant for sixth-grade students. Summarizing the information, we can note that the use of various types of didactic games designed for implementation in geography lessons helps students to memorize the material better as compared to traditional learning methods. The students can interact on a creative-exploratory level, applying the acquired knowledge in new situations where the material is reinforced through practical activities, fostering interest in the learning process.

Conclusions. The research results indicate that the aim of the “New Ukrainian School” concept is to shape such educational environment where changes in approaches to teaching and the content of education will take place, as well as rapid dynamics in the development of scientific and technological achievements. The modern world demands the application of innovative approaches and tools based on personalized and competency-based learning, taking into account the age-specific features of physical, mental, and psychological development of students, where gaming technologies and project-based activities help to analyze and adjust the activities of both teachers and students.

Keywords: *educational activity, pedagogy of partnership, pedagogical modeling, geography, New Ukrainian School.*

REFERENCES:

1. Buby, N., Prasul, Y. (2022). Distance learning technology in teaching geography course of continents and oceans in secondary general-education schools. The problems of continuous geographical education and cartography. (36). 24-33 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2022-36-03/>.
2. Yezhova, O.V. (2014). Classification of models in educational research. Scientific Notes. Issue 5. Series: Problems of Methodology of Physical-Mathematical and Technological Education. Part 2. Kirovohrad: RVV KSPU named after V. Vynnychenko, 202-206 [in Ukrainian].
3. Kravtsova, I. (2021). Geography in the context of the new Ukrainian school. The problems of continuous geographical education and cartography. (33), 24-29, <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2021-33-03> [in Ukrainian].
4. New Ukrainian school. [Electronic resource]. - Access mode: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> [in Ukrainian].
5. Korniev, V.P. (2004). Technologies in Teaching Geography. Kharkiv: Osnova, 111 [in Ukrainian].
6. Lappo, V. (2016). Foundations of Pedagogical Research. Ivano-Frankivsk: NAIR, 284 [Electronic resource]. - Access mode: <http://194.44.152.155/elib/local/2250.pdf> [in Ukrainian].
7. Melnyk, A. (Activation of students' educational-cognitive activity in geography and geographical local lore lessons through the use of project technologies [Electronic resource]. - Access mode: <http://antoninamelnik.kr.sch.in.ua/> [in Ukrainian].
8. Teaching Methodology of Geography in School (2000) / S.G., Kobernik, R.R., Kovalenko, P.O., Maslyak, O.Ya., Skuratovich. Kyiv: Staferd-2, 320 [in Ukrainian].

9. Ministry of Education and Science of Ukraine. New Ukrainian School. [Electronic resource]. - Access mode: <https://mon.gov.ua/> [in Ukrainian].
10. Model of organizing the educational process in the school for studying geography [Electronic resource]. - Access mode: https://naurok.com.ua/uploads/files/197336/254456/274332_html/images/254456%2027.png [in Ukrainian].
11. Pedagogical Dictionary (2001). Kyiv: Pedagogical Thought, 323 [in Ukrainian].
12. Pirozhenko, T.O., Ladivir, S.O., Karasiova, K.V. (2014). Modern Children: Reflection of Adult World Values: Methodological Recommendations. Kirovograd: Imeks-LTD, 120 [in Ukrainian].
13. Voyage Across Seas and Oceans: Geography, 6th Grade. Map Work [Electronic resource]. - Access mode: <http://learningapps.org/watch?v=p4yn4pbg517>
14. Reshetchenko, S., Skubarieva, T. (2021). The problems of continuous geographical education and cartography. (33). 62-68. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2021-33-07> [in Ukrainian].
15. Svir, N. (2020). The scientific and pedagogical project «Intellect of Ukraine»: features of teaching geography in the 9th form. The problems of continuous geographical education and cartography. (32), 64-71. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2020-32-07> [in Ukrainian].
16. Shynkarenko, H., Zhemerov, A. (2021). Methods of theaching geography in profile 10th grades. The problems of continuous geographical education and cartography. (32). 59-65. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2021-34-08>, [in Ukrainian].

The article was received by the editors 11.04.2024

The article is recommended for printing 24.05.2024